

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 9 stycznia 2018 r.

Adam Bodnar

IX.517.1603.2017.ED

**Pan
gen. Jacek Kitliński
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej**

W dniu 14 grudnia 2017 r. w Ministerstwie Spraw Zagranicznych odbyło się kolejne posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W jego trakcie dyskutowano między innymi na temat wyroku ETPC w sprawie Frasik przeciwko Polsce (skarga nr 22933/02), odnoszącego się do problematyki zawierania związków małżeńskich przez osoby pozbawione wolności. Komitet Ministrów Rady Europy nadal nie zamknął bowiem nadzoru nad wykonaniem tego wyroku, mimo upływu już 8 lat od jego wydania.

Omawiając kwestię implementacji wskazanego wyroku, p. Michał Zoń, reprezentujący Centralny Zarząd Służby Więziennej, poinformował o braku potrzeby zmiany obowiązujących przepisów prawa oraz wytycznych Dyrektora Generalnego SW odnoszących się do przedmiotowej materii. Analiza pisma z dnia 11 października 2017 r. (l.dz. BP.414.144.2017), skierowanego przez Pana Dyrektora Generalnego do Dyrektorów Okręgowych Służby Więziennej, które zawiera wspomniane wytyczne w zakresie postępowania w przypadku zadeklarowania chęci zawarcia małżeństwa przez skazanego lub tymczasowo aresztowanego, skłania mnie jednak do przedstawienia kilku uwag.

Rozpoznawane w podległym mi Biurze sprawy wskazują, że obecnie nie występuje problem niewyrażenia zgody na zawarcie związku małżeńskiego przez osoby pozbawione wolności, z czym mieliśmy do czynienia w sprawie Frasik przeciwko Polsce. Zdarzają się natomiast przypadki, gdy mimo braku przeszkód formalnych do zawarcia małżeństwa nie dochodzi. Jako przykład można wskazać uznaną przeze mnie za zasadną skargę, w której wnioskodawca podniósł zarzut, iż po wyznaczeniu (za zgodą administracji więziennej, w porozumieniu z urzędnikiem stanu cywilnego) daty ślubu dwojga skazanych, nupturientka została przetransportowana do innej jednostki

penitencjarnej. Notatka opisująca szczegółowo powody uznania skargi za zasadną, została skierowana w dniu 19 grudnia 2017 r. do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, przy numerze sprawy IX.517.2337.2017.

Inna przeszkoda w zawarciu małżeństwa to odbywanie kary przez skazanych-nupturientów w różnych jednostkach penitencjarnych i brak zgody na przetransportowanie do jednej jednostki, w której mogłoby dojść do zorganizowania ceremonii zaślubin.

Decyzja dyrektora jednostki penitencjarnej w przedmiocie przetransportowania przekłada się zatem w obu wskazanych sytuacjach na możliwość bądź brak możliwości zawarcia małżeństwa. Moim zdaniem administracja więzienna powinna podejmować działania, aby umożliwić osobie lub osobom pozbawionym wolności zawarcie związku małżeńskiego.

Oprócz wskazanych problemów, można również wyróżnić sytuacje, w których skazany bądź tymczasowo aresztowany wnioskuje o zawarcie związku małżeńskiego poza murami więziennymi. Punkt 3 wytycznych Dyrektora Generalnego, stanowiący o postępowaniu w przypadku złożenia prośby przez osadzonego w trybie art. 141a k.k.w., sformułowany jest bardzo ogólnie i brzmi: „decyzje winny być podejmowane zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami regulującymi wykonywanie kary i tymczasowego aresztowania”. Na tym tle, jak i konkretnych przykładów spraw nie sposób nie zadać sobie pytania, w jakich sytuacjach odmowa udzielenia zgody na opuszczenie jednostki penitencjarnej na podstawie art. 141a k.k.w. może zostać uznana za uzasadnioną, nie naruszającą art. 8 EKPC (prawo do prywatności), jak i art. 12 EKPC (prawo do zawarcia małżeństwa). Należy rozważyć, w jakich okolicznościach możliwe jest zawarcie małżeństwa poza murami więziennymi pod konwojem, przewidzieć zasady dotyczące stosowania prewencyjnych środków przymusu bezpośredniego i rodzaju ubioru – prywatny, z którego korzystają osadzeni w przypadku przepustki udzielanej celem zawarcia małżeństwa, jak i konwojujący ich funkcjonariusze SW – zwolnienie z obowiązku umundurowania (analogicznie jak w zarządzeniu Nr 58/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 1 września 2010 r. w sprawie określenia rodzajów zadań służbowych, w trakcie wykonywania których funkcjonariusze Służby Więziennej nie mają obowiązku noszenia umundurowania i wyposażenia polowego). Wskazana treść punktu 3 wytycznych nie wyjaśnia żadnej z tych kwestii.

Na końcu warto również zwrócić uwagę na kwestie organizacyjne, co do których standardy powinny zostać ujednolicone i sprecyzowane. Jako przykład można wskazać pojawiające się prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie po ceremonii zawarcia małżeństwa poczęstunku, który wpisuje się w polską tradycję, czy możliwość robienia zdjęć w trakcie uroczystości lub nagrywania jej przebiegu kamerą video. Problemy mogą dotyczyć także wyrażenia zgody na uczestniczenie w ceremonii ślubu i poczęstunku przez osoby spoza kręgu wpisanych na listę osób odwiedzających,

procedury zakupu artykułów spożywczych na czas poczęstunku, czy udzielenia w formie nagrody bądź ulgi zezwolenia na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej z małżonką lub małżonkiem. To zagadnienia, w przedmiocie których skargi wpływają do podległego mi Biura wobec braku pozytywnej decyzji dyrektora jednostki penitencjarnej we wskazanych kwestiach.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 958), uprzejmie proszę Pana Dyrektora o rozważenie wydania bardziej szczegółowych wytycznych w kontekście praktycznych działań, jakie powinny zostać podjęte przez administrację więzienną, aby umożliwić zawarcie związku małżeńskiego na terenie jednostki penitencjarnej lub poza nią. Moim zdaniem należy uwzględnić specyfikę problemu, jakim jest rozstrzygnięcie w przedmiocie udzielenia tzw. przepustki losowej, organizacji poczęstunku po ceremonii zawarcia związku małżeńskiego, czy udzielenia osobie, która wstąpiła w związek małżeński, nagrody bądź ulgi w postaci widzenia w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej. Obecna treść pisma Dyrektora Generalnego z 11 października 2017 r. jest moim zdaniem zbyt lakoniczna i nie wpłynie w żaden sposób na rozwiązanie dotychczasowych wątpliwości dyrektorów jednostek penitencjarnych związanych z organizacją ceremonii ślubu w świetle obowiązujących regulacji prawnych i standardów strasburskich.

[*Adam Bodnar*]

Do wiadomości:

Pani Justyna Chrzanowska

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych

ds. Postępowań przed ETPC